

бітництва на 2007 – 2010 рр.» // Урядовий кур'єр. – 2007. – 17 січ. – С. 23 – 24; 6. Будкин В.С. Проблемы развития приграничных экономических отношений СССР с европейскими странами – членами СЭВ: Науч. докл. / АН УССР, Ин-т социал. и экон. пробл. зарубіж. стран. – К.: ИСЭПЗС, 1988. – 51 с.; 7. Будкин В.С. Социалистическая интеграция: пути углубления / В.С. Будкин, Б.Г. Дякин. – К.: Политиздат Украины, 1988. – 158 с.; 8. Дорохина О. Европейский опыт трансграничного сотрудничества / О. Дорохина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – http://scir.org.ge/russian/analytic/round_five/print/dorokhina.htm; 9. Журба І.Є. Етапи розвитку транскордонного співробітництва країн Центральної та Східної Європи / І.Є. Журба // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Міжнародні відносини. – 2008. - № 6. – С. 184–190; 10. Зашкільняк Л.О. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Л.О. Зашкільняк, М.Г. Крикун. – Л.: Видавництво Львівського університету ім. І.Франка, 2002. – 752 с.; 11. Ісаєвич Я.Д. Галицько-Волинське князівство / Я.Д. Ісаєвич // Історія України / За ред. Смоля В.А. – К.: Альтернативи, 1997. – С. 50 – 56; 12. Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1970. – 745 с.; 13. Історія міст і сіл Української РСР. Львівська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1968. – 980 с.; 14. Калениченко П.М. Граница дружбы и мира. О советско-польском приграничном сотрудничестве. 1956 – 1979 / П.М. Калениченко, В.П. Колесник. – Львов: Высшая школа, 1980. – 189 с.; 15. Карпатський євро регіон [Електронний ресурс]. – Режим доступа: – http://www.carpathianfound.action.org/cf/web/branch_ua/index.jsp?id=8; 16. Колесник В. Волинь - Замость, Люблін, Холм: прикордонні контакти в 2-й половині ХХ століття / В. Колесник // Україна-Польща: історія і

УДК: 324:342.843.4(470+571)

сучасність, Зб. наук. статей і спогадів пам'яті П.М. Калениченка (1925 -1983). – Ч.2. – К.: Наук. думка, 2003. – С. 3 – 17; 17. На шляху до Європи. Український досвід євро регіонів: Проект Київського центру Ін-ту Схід-Захід / Є.Кіш, О. Вишняков, М. Лендєл та ін.; За ред. С. Максименка, І. Студеннікова. – К.: Логос, 2000. – 224 с.; 18. Пелешишин Н.А. Древнее население Западной Волыни в III тысячелетии до н.э. (Культура воронковидных сосудов) / Н.А. Пелешишин. – К., 1967; 19. Прямые связи в экономическом сотрудничестве стран-членов СЭВ / В.Р. Сиденко, С. Шаренков, Г.А. Шепелюк и др.; Отв. ред. В.С. Будкин, В. Иванова / АН УССР, Ин-т социал. и экон. пробл. зарубіж. стран. – К.: Наук. думка, 1990. – 198 с.; 20. Сучасна регіональна політика і транскордонне співробітництво / За наук. ред. В.І. Пили. – Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2006. – 412 с.; 21. Ciok Stanislaw. Pogranicze polsko-niemieckie / Stanislaw Ciok // Problemy wspolpracy trans-graniczney. – Warszawa, 2004.

Roman Kotsan

Stages of Trans-Border Cooperation Development between Ukraine and Poland

The article deals with some issues of trans-border cooperation between Ukraine and Poland that started long ago and in the author's view passed through such stages in its development: «embryonic», «socialistic», «analytical», «constructive». Each stage can be characterized by specific directions of cooperation, legislative, institutional and financial provisions. In the future Ukrainian-Polish trans-border cooperation will develop into the most intensive stage – «integration» that will promote integration of Ukraine into the EU.

Key words: trans-border cooperation stages, directions of trans-border cooperation, border territories, Ukraine, Poland.

© Вероніка Круглашова
(м. Чернівці)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ МІЖНАРОДНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ВИБОРАМИ В РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті аналізується нормативно-правова база функціонування інституту міжнародного спостереження за виборами в Російській Федерації. Міжнародне спостереження за виборами, з формально-юридичної точки зору, являє собою комплексний інститут права, який для свого повноцінного функціонування вимагає відповідного правового поля, а також чіткої регламентації. У законодавчій базі Російської Федерації він знайшов своє чітке відображення у різноманітних законах, постановах ЦВК, міжнародно-правових зобов'язаннях перед міжнародними організаціями, двосторонніх угодах між країнами.

Ключові слова: вибори, спостереження, міжнародні стандарти, право, міжнародні організації.

Відома фраза Йосифа Сталіна про те, що не важливо як голосують, а важливо, як рахують, є дуже співзвучно із іншою, сказаною колишнім президентом Нікарагуа Анастасіо Самосо-молодшим своєму опоненту: «Ви

виграли вибори, а я – підрахунок голосів». Такого роду розмірковування чинє найкраще демонструють те, що самої підтримки населення є недостатньо, не менш важливою є власне процедури голосування та підрахунку голосів, їх чесність та відкритість.

Довіра до інституту виборів у сучасних пострадянських країнах, у тому числі Російській Федерації, є невисокою. Однак порушення виборчого законодавства не є специфічною проблемою ні Росії, ні держав пострадянського простору. Цілком ймовірно, що фальсифікації існують стільки ж, як і самі вибори, і ця проблема актуальна для всього світу, у тому числі країн розвинутої демократії. Добре відомий випадок, коли президент Ліберії Чарльз Кінг в 1927 році знову прийшов до влади, «перемігши» на виборах кандидата від Народної партії Томаса Фолкнера. За офіційними даними, за Кінга проголосувало 234 тисячі людей, що в 15,5 рази перевищило число зареєстрованих виборців.

Цей епізод увійшов у Книгу рекордів Гіннеса як найбільш корумповані вибори [11, с.5].

Разом із тим за час існування інституту виборів був розроблений цілий арсенал методів по забезпеченню чесності й законності виборчого процесу. Одним із механізмів, що дозволяють здійснити суспільний контроль над проведенням виборів і звести до мінімуму можливості фальсифікації результатів, є міжнародне спостереження за виборами.

Історія російського електорального спостереження починається в пізньорадянський період – вперше спостереження за виборами було реалізоване в 1989 році [11, с.14], проте законодавчо воно не було ніде зафіксовано. Перше згадування про таку категорію суб'єктів виборчого процесу як спостерігачі, у нормативно-правових документах знаходимо в Законі РСФСР від 24 квітня 1991 року «Про вибори президента РСФСР». Дане поняття в Законі зустрічалося тільки одного разу й закріплювалося в нормі, що регламентує право цих учасників виборів вимагати від дільничних виборчих комісій завірених складених ними протоколів [6, с.60]. Ні про який розподіл спостерігачів на окремі категорії питання не ставилося, як, втім, і про їхню фактичну широкомасштабну присутність при голосуванні.

У правовому ж полі, визнання інституту міжнародного спостереження за виборами, як і власне становлення сучасної російської системи виборчих прав і свобод громадян, пов'язане із прийняттям 12 грудня 1993 року Конституції Російської Федерації, яка ввела принципово нову для Росії систему органів державної влади на законодавчу, виконавчу, судову [1]. Було проголошено, що вищим безпосереднім проявом влади народу є вільні вибори й референдум. У статті 32 Конституції РФ закріплювалось право громадян Росії обирати й бути обраними в органи державної влади й органи місцевого самоврядування, а також право на участь в референдумах; у статті 13 – визнавалось в Російській Федерації політичне різноманіття, багатопартійність [10].

У даному контексті важливою також стала поява норми (частина 4 статті 15 Конституції РФ) [10], котра закріплювала, що загальноєвропейські принципи й норми міжнародного права й міжнародні договори Російської Федерації є складовою частиною її правової системи. Це означає, що якщо міжнародним договором Російської Федерації встановлені інші правила, чим передбачені законом, то застосовуються правила міжнародного договору.

Наступним етапом законодавчого утвердження демократичності виборчих процедур, а також врегулювання питання міжнародного спостереження за виборами стало прийняття, відповідно до пункту «б» частини 1 статті 72 Конституції РФ, в 1994 році базового Федерального закону «Про основні гарантії виборчих прав громадян», який встановив нові форми правового регулювання основних аспектів організації й проведення виборів у федеральні органи державної влади, органи державної влади

суб'єктів російської Федерації й органи місцевого самоврядування. Відповідно до цього Закону вперше інститут міжнародного спостереження за виборами отримав у Росії законодавчий статус. Зокрема, у Законі закріплювалося поняття «іноземний (міжнародний) спостерігач» і перелічувалися деякі права даної категорії учасників виборчого процесу. Згодом на підставі цього нормативно-правового акту 17 травня і 21 червня 1995 року були прийняті Федеральні закони «Про вибори Президента Російської Федерації» та «Про вибори депутатів Державної Думи Федеральних Зборів Російської Федерації», у яких зазначені положення були деталізовані стосовно умов і порядку проведення федеральних президентських і парламентських виборчих кампаній [6, с.61].

Після прийняття закону РФ «Про основні гарантії виборчих прав громадян» інститут міжнародного спостереження за виборами почав закріплюватись і у законах окремих суб'єктів Російської Федерації. Необхідно зазначити, що у даному процесі вагому роль відіграла прийнята Постанова Центральної виборчої комісії Російської Федерації від 1 вересня 1995 р. № 11/77-11 «Про Роз'яснення порядку діяльності довірених осіб виборчих об'єднань, виборчих блоків, кандидатів у депутати, членів виборчих комісій із правом дорадчого органу, уповноважених представників виборчих об'єднань, виборчих, виборчих блоків, спостерігачів, іноземних (міжнародних) спостерігачів, представників засобів масової інформації при проведенні виборів депутатів Державної Думи Федеральних Зборів Російської Федерації другого скликання», котра роз'яснювала місце міжнародного спостереження у виборчих кампаніях до органів державної влади різного рівня [1].

Важливим періодом у процесі впровадження міжнародних правових стандартів у російське законодавче поле став вступ Росії до Ради Європи 28 лютого 1996 року. З цього моменту почався процес інтеграції Російської Федерації до європейського правового простору, а першим зобов'язанням стало підписання та ратифікація Європейської Конвенції про захист прав людини й основних свобод від 4 листопада 1950 року [9, с.278] та Протоколу № 1 до неї. У статті 3 Протоколу №1 говорилося: «Високі Сторони, котрі Домовляються зобов'язуються проводити з розумною періодичністю вільні вибори шляхом таємного голосування в таких умовах, які забезпечували б вільне волевиявлення народу при обранні органів законодавчої влади» [12, с.288].

Вступ до Ради Європи також супроводжувався для Росії прийняттям на себе різного роду міжнародних зобов'язань, зокрема таких як співробітництво в дусі доброї волі з міжнародними гуманітарними організаціями й допуск їх до діяльності на російській території відповідно до їхнього мандату, що мало позитивні наслідки для функціонування інституту міжнародного спостереження у виборчих кампаніях. Також однією з умов прийняття Російської Федерації

до Ради Європи була поступова адаптація російського законодавства до європейських стандартів послужила потужним імпульсом для вдосконалення законодавчої бази Росії. Під впливом цього процесу побачили світ нові редакції федеральних законів «Про основні гарантії виборчих прав і права на участь у референдумі громадян Російської Федерації» (19 вересня 1997 р.), «Про вибори депутатів Державної Думи Федеральних Зборів Російської Федерації» (24 червня 1999 р.), «Про вибори Президента Російської Федерації» (31 грудня 1999 р.), «Про основні гарантії виборчих прав і права на участь у референдумі громадян Російської Федерації» (12 червня 2002 р.), «Про вибори Президента Російської Федерації» (10 січня 2003 р.), «Про вибори депутатів Державної Думи Федеральних Зборів Російської Федерації» (18 травня 2005 р.), у яких вже чітко регламентувалась робота інституту міжнародного спостереження за виборами, містилось розгорнуте поняття іноземного (міжнародного) спостереження, окреслювались права та обов'язки, умови і порядок здійснення спостереження. Удосконалення виборчого законодавства відбулось і в окремих суб'єктах Російської Федерації.

Окресливши закріпленість інституту міжнародного спостереження за виборами у внутрішньому російському законодавстві, дамо загальну характеристику міжнародних правових документів, яких дотримується Російська Федерація, і які, в свою чергу, теж регламентують діяльність міжнародних місій.

Так, найважливішим серед таких документів являється Загальна декларація прав людини (10 грудня 1948 року) в 21-й статті [2, с.40-42] якої говориться, що:

- Кожна людина має право приймати участь в управлінні своєю країною безпосередньо, чи через вільно обраних представників влади;
- Кожна людина має вільний доступ до державного управління в своїй країні;
- Воля народу повинна бути основою влади правління;
- Ця воля повинна знаходити вираження в періодичних, нефальсифікованих виборах, які повинні проводитися при всезагальному рівному виборчому праві, шляхом таємного голосування чи за допомогою інших рівнозначних форм, забезпечуючи свободу голосування.

Також в Російській Федерації, окрім Загальної декларації прав людини і громадянина, при проведенні виборів і організації міжнародного спостереження за ними застосовуються інші міжнародні електоральні зобов'язання та стандарти, що містяться в документах таких провідних міжнародних організацій, як:

ООН – Декларація принципів міжнародного спостереження за виборами (з Кодексом поведінки міжнародних спостерігачів за виборами Зобов'язанням, супроводжуваним Кодекс поведінки міжнародних спостерігачів) від 27 жовтня 2005 року [4, с.620-632]; ОБСЄ – Документ Копенгагенської Наради Конференції з людського виміру СБСЄ від 29 червня 1990 року [5,

с.145-149]; Міжпарламентський Союз – Декларація про критерії вільних і справедливих виборів від 26 березня 1994 року [3, с.612-615]; а також, як вже вище зазначалось, Рада Європи – Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 4 листопада 1950 року, Протокол №1 Конвенції від 20 березня 1952 року.

Окрему нішу займають міжнародні документи, які діють на просторах СНД, такі як Конвенція про стандарти демократичних виборів, виборчих прав і свобод в державах-учасниках Співдружності Незалежних Держав від 7 жовтня 2002 року [8, с.554], Рекомендації для міжнародних спостерігачів Співдружності Незалежних Держав від 7 грудня 2004 року, Положення про місії спостерігачів від Співдружності Незалежних Держав на президентських і парламентських виборах.

Отже, підводячи підсумок відзначимо, що російська нормативно-правова база в сфері виборчого законодавства, за останні двадцять років зазнала значної еволюції у напрямку демократизації. Нині вона достатньо докладно регулює сферу суспільних відносин, пов'язаних зі здійсненням міжнародного спостереження за виборами, її положення відповідають міжнародно-правовим актам, що містять міжнародні виборчі стандарти, а також міжнародним зобов'язанням РФ у цій сфері, прийнятим нею в рамках членства в різних міжнародних організаціях (ОБСЄ, ООН, РС, СНД та ін.), двосторонніх угод з іншими країнами.

Джерела та література:

1. Выборное законодательство России. О подходе к наблюдению за выборами России, ЕС, ОБСЕ. Выступление Председателя Центральной избирательной комиссии Российской Федерации Владимира Чурова на Высших дипломатических курсах Дипломатической академии МИД России 18 ноября 2008 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cikrf.ru/newsite/international/churov_261108.jsp;
2. Всеобщая декларация прав человека (10 декабря 1948). Международные избирательные стандарты: Сборник документов: Выпуск второй / Отв. ред. доктор юридических наук В.И. Лысенко. – М.: Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации, 2009. – 1248 с.;
3. Декларация о критериях свободных и демократичных выборов (26 марта 1994). Международные избирательные стандарты: Сборник документов: Выпуск второй / Отв. ред. доктор юридических наук В.И. Лысенко. – М.: Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации, 2009. – 1248 с.;
4. Декларация принципов международного наблюдения за выборами (с Кодексом наблюдения международных наблюдателей за выборами и Обязательством, сопровождающим Кодекс поведения международных наблюдателей за выборами) (27 октября 2005). Международные избирательные стандарты: Сборник документов: Выпуск второй / Отв. ред. доктор юридических наук В.И. Лысенко. – М.: Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации, 2009. – 1248 с.;
5. Документ Копенгагенского

совещания Конференции по человеческому измерению СБСЕ (29 июня 1990). Международные избирательные стандарты: Сборник документов: Выпуск второй / Отв. ред. доктор юридических наук В.И. Лысенко. – М.: Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации, 2009. – 1248 с.; 6. Жилиев А.В. Правовые и организационные основы осуществления иностранного (международного) наблюдения за выборами в российской федерации (12.00.02 – конституционное право; муниципальное право) / А.В.Жилиев. – Омск, 2006. – 188 с.; 7. Избирательное законодательство и выборы в современном мире / В.И. Лысенко, А.И. Головин; Под общей ред. В.Е. Чурова; Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации. – М.: Медиа Прогресс, 2009. – 528 с.; 8. Конвенция о стандартах демократических выборов, избирательных прав и свобод в государствах-участниках Содружества Независимых государств (7 октября 2007). Международные избирательные стандарты: Сборник документов: Выпуск второй / Отв. ред. доктор юридических наук В.И. Лысенко. – М.: Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации, 2009. – 1248 с.; 9. Конвенция о защите прав человека и основных свобод (4 ноября 1950). Международные избирательные стандарты: Сборник документов: Выпуск второй / Отв. ред. доктор юридических наук В.И. Лысенко. – М.: Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации, 2009. – 1248 с.; 10. Конституция Российской Федерации (12 грудня 1993 р.) [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.constitution.ru/01/>; 11. Наблюдение за выборами: Методическое пособие / сост. Е. В. Мишанова; отв. ред. Г. В. Голосов. – Изд. 2-е, исправ. и доп. – СПб., 2010. – 112 с.; 12. Протокол №1 к Конвенции о защите прав человека и основных свобод (20 марта 1952). Международные избирательные стандарты: Сборник документов: Выпуск второй / Отв. ред. доктор юридических наук В.И. Лысенко. – М.: Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации, 2009. – 1248 с.

Veronika Kruglashova

Regulatory and Legal Principles of the Institute for International Election Observation Functioning in the Russian Federation

The paper discusses regulatory and legal principles of the institute of international election observation in the Russian Federation. The Institute of International election observation is very important for electoral process transparency. From the formal point of view, International elections observation is a comprehensive legal institution that requires proper legal framework and accurate regulation for its functioning. The legal base of the Russian Federation provides such regulation in different laws, resolutions of the Central Election Commission, international legal obligations to international organizations, and bilateral agreements between countries.

Key words: election, observation, international standards, law, international organization.

УДК: 323.2(71)(=161.2)

© Юлія Мартинюк
(м. Чернівці)

ОСОБИ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ КАНАДИ

У статті досліджується участь канадських українців у політичному житті Країни кленового листка кінця ХХ–ХХІ ст. Характеризується діяльність осіб українського походження на провінційному та федеральному рівнях. Особлива увага звернута на сучасний етап участі українців в політичних структурах Канади. Про важливість діяльності українців в політичному середовищі свідчать такі факти: 182 українці були обрані в парламенти провінційних урядів Країни кленового листка, 5 наших земляків стали канадськими сенаторами.

Ключові слова: етнічні українці, політична діяльність, члени канадського парламенту, федеральний уряд, міністр, генерал-губернатор.

Особи українського походження є однією з найчисельніших етнічних спільнот у Канаді. Утворивши в Країні кленового листка, як інколи називають Канаду, українську етнічну спільноту, вихідці з українських земель зарекомендували себе як достойні громадяни обраної ними держави, беручи участь у громадському та політичному житті Канади.

Метою даного дослідження є характеристика участі осіб українського походження в політичному житті Країни кленового листка кінця ХХ – початку ХХІ ст. Завдання статті полягає у характеристиці діяльності

українців у канадських політичних структурах.

Дослідженням проблем канадознавства та участі українців у політичному житті Канади займаються як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники. Зокрема, Макар В. Ю. у своїй науковій праці висвітлює громадську та політичну інтеграцію українців у поліетнічне середовище Канади [6], канадський дослідник українського походження Марунчак М. у своїй праці «Історія українців Канади» [10] окремий розділ присвячує характеристиці початків політичного життя українців в Канаді, Лупул Т. Я. захистив у 2000 році кандидатську дисертацію на тему: «Сучасна імміграція в Канаді: основні тенденції та особливості» [5]. Багато наукових праць з канадознавства належить професору Макару Ю. І. [7, 8]. Крім того, на сьогоднішній час, багато інформації про сучасних українських канадців знаходиться в мережі інтернет.

Для того, щоб відчуті себе справжніми громадянами нової Батьківщини, вихідці з України стали активними учасниками політичного життя. Цьому сприяло прийняття в 1971 р. федеральним урядом Канади політики багатокультурності на державному рівні. Згодом аналогічні закони приймають провінційні уряди. Для українців відкрилися нові можливості. Зросло представництво етнічних українців у провідних